

COÖPERATIES EN EERLIJKE HANDEL GAAN HAND IN HAND

De Algemene Vergadering van de Verenigde Naties heeft 2012 uitgeroepen tot "Internationaal Jaar van de Coöperaties".

Vanwaar dit initiatief?

En waarom wil de wereldorganisatie absoluut deze bijzondere vorm van ondernemen valoriseren?

Het antwoord op deze vragen is relatief eenvoudig: *"De coöperaties, voornamelijk gebaseerd op de notie van waarden, hebben bewezen dat ze een stevig en leefbaar commercieel model vormen, dat zelfs kan floreren in moeilijke tijden. Mede dankzij dit succes zijn talrijke gezinnen en gemeenschappen gespaard gebleven van armoede."*

Boodschap van de secretaris-generaal van de VN op de internationale dag van de coöperaties, 3 juli 2011.

Mali - © Frederic Raevens / Fairtrade

Coöperatief ondernemen, dat tegelijk solidair en participatief is, laat toe om meer hulpbronnen in te zetten dan elk lid individueel. Gedeelde kosten vallen aanzienlijk lager uit omdat er gemeenschappelijk wordt aangekocht: in grotere hoeveelheden en dus tegen lagere prijzen, zowel benodigdheden, landbouwinputs (meststoffen, zaaigoed, uitrusting ...) als grondstoffen. **De coöperaties herverdelen de rijkdom eerlijk tussen hun leden** en als ze efficiënt zijn, creëren ze duurzame werkgelegenheid voor ambachtsslui, kleine landbouwproducenten (mannen of vrouwen) en gemarginaliseerde groepen.

De weldaden van het coöperatief model overstijgen trouwens de economische kwesties. Zoals de VN, de IAO (Internationale Arbeidsorganisatie) en talrijke internationale boerenorganisaties onderstrepen, genereert het coöperatief model positieve gevolgen in tal van andere domeinen. Zo vormt het bijvoorbeeld een krachtige emancipatievector voor de vrouw (die formeel beschouwd wordt als de gelijke van de man), moedigt het agro-ecologische praktijken aan en bevordert het de vrede in de meest fragiele regio's.

Maar wat is een coöperatie nu eigenlijk?

De coöperatieve beweging is in 1844 ontstaan in Groot-Brittannië met de oprichting van de "Equitable Pioneers", een organisatie van wevers uit Rochdale, in de buurt van Manchester. Zij verenigden zich om hun klanten kwaliteitsproducten te garanderen tegen redelijke prijzen en zichzelf een degelijk inkomen.

Tegenwoordig omschrijft de Internationale Coöperatieve Alliantie, de stem van de mondiale coöperatieve beweging,

deze bijzondere ondernemingsvorm als volgt: "Een coöperatie is een autonome vereniging van personen die zich vrijwillig verenigen om hun gemeenschappelijke economische, sociale en culturele verlangens en behoeften te vervullen via een onderneming in collectief eigendom waar de macht democratisch wordt uitgeoefend.

Er bestaan, louter in wettelijk opzicht, verschillende juridische coöperatieve ondernemingsvormen naargelang het

Coöperatie Agropia (Peru) - © Agropia / Ethiquable

land en de sector, maar volgende 7 basiswaarden worden wereldwijd gehanteerd als maatstaf voor coöperatief ondernemen:

1. Vrijwillig en open lidmaatschap
2. Democratische controle door de leden
3. Economische participatie door de leden
4. Autonomie en onafhankelijkheid
5. Onderwijs, vorming en informatieverstrekking
6. Coöperatie tussen de coöperaties
7. Aandacht voor de gemeenschap

Coöperaties en eerlijke handel

Een coöperatieve beweging en eerlijke handel vormen een stevig en vruchtbaar duo, met gemeenschappelijke waarden en wortels, dat elkaar onderling versterkt.

Beide bewegingen zijn - weliswaar op een verschillend tijdstip - ontstaan als alternatief voor het heersende kapitalistische systeem. Beide stellen het ondernemingsplan ten dienste van de mens en van sociale ambities. Ze vinden allebei het betalen van een rechtvaardige prijs en het ontvangen van een eerlijk loon het allerbelangrijkst.

Het coöperatief model vormde de kweekbodem voor eerlijke handel. Volgens Fairtrade International, dat certificeerders als Max Havelaar verenigt, zijn tot op vandaag 75 % van de

gecertificeerde organisaties coöperaties van kleine producenten.

Het omgekeerde is ook waar. Eerlijke handel verschaft economische voordelen en bevordert internationale partnerships en draagt zo grotendeels bij tot het succes van de coöperatieve groeperingen die ervan genieten. De coöperaties beschikken namelijk over meer middelen (financiële slagkracht, duurzame handelsvooruitzichten, begeleiding en tips) waardoor ze nog meer kunnen investeren in hun sociaal oogmerk: het welzijn van de leden, hun gezin en hun gemeenschap.

Eerlijke handel biedt alle burgers/consumenten de gelegenheid om de producentenorganisaties te steunen met heel wat positieve gevolgen voor de lokale bevolkingen van de armste regio's ter wereld.

Voorbeelden troef

De voorbeelden van deze vruchtbare alliantie tussen coöperaties en eerlijke handel zijn legio. Hier vindt u er enkele die steun genieten van het Trade for Development Centre van BTC, het Belgisch ontwikkelingsagentschap.

Het succes van de Boliviaanse coöperatie Cotapata, die recent geschiedenis schreef door in januari 2011 de eerste eerlijke goudstaaf te produceren, was niet mogelijk zonder de hulpmiddelen en de steun van de actoren uit eerlijke handel. Met de hulp van de organisatie Cumbre del Sajama,

van Fairtrade International en van het Trade for Development Centre plukt deze mijnwerkersgemeenschap de vruchten van zijn jarenlange inspanningen voor het welzijn van zijn leden (mannen en vrouwen) en van een milieuvriendelijker instelling. Zo kunnen mannen bijvoorbeeld eerlijke juwelen schenken aan hun geliefde.

Dankzij de artisanale coöperaties kunnen vrouwen zich organiseren.

In Marokko wil de traditie dat vooral vrouwen zich bezighouden met het ontwerpen van artisanat in textiel. Dit is hun bijdrage aan het gezinsinkomen. In Marrakech, in het hart van een van de mooiste steden van Marokko, heeft zich door de eeuwen heen een in het hele Middellandse Zeegebied erkende weeftraditie ontwikkeld. Het is ook in deze oude stad van duizend kleuren dat in 1991 de coöperatie "Femmes de Marrakech" het licht zag. Bedoeling was om een lijn kwaliteitsvolle **modeaccessoires** te ontwikkelen en de inkomsten van deze vrouwen-producenten te verhogen.

In de koffiesector, die het meest geniet van eerlijke handel, zijn de voordelen die coöperaties genereren heel opvallend.

Zowel in Latijns-Amerika als in Afrika behalen de boerencoöperaties voor gecertificeerde koffie mooie verkoopsuccessen met belangrijke gevolgen voor de duizenden gezinnen die ervan genieten.

In **Oeganda** bijvoorbeeld stond de coöperatie **Gumutindo**, die bijna 7.000 producenten groepeert, meermaals in de kijker met de uitstekende kwaliteit van zijn koffies. De ontvangsten van de volumes die aan eerlijke importeurs verkocht worden en de ontwikkelingspremies die deze laatsten uitbetalen (een andere bijzonderheid van eerlijke handel) lieten de coöperatie toe om heel wat sociale acties te ondernemen voor de boerenfamilies. Scholen bouwen, scholing ondersteunen, poliklinieken oprichten, sport- en cultuuruitrusting voorzien, elektriciteit aanleggen in de dorpen ... zijn maar enkele voorbeelden van de investeringen waarover de werknemers gemeenschappelijk beslisten en die beheerd worden door vertegenwoordigers verkozen binnen de bestuursorganen. Sinds 2009 ontwikkelen de koffieplanters van de coöperatie in nauwe samenwerking met het directieteam een gamma eerlijke en biologische koffie die uitsluitend door vrouwen wordt verbouwd: "Women's Coffee". Deze geteelde en geogste koffie is van hoge kwaliteit en perfect traceerbaar.

In **Zuid-Kivu, in de Democratische Republiek Congo**, worden de koffietelers geconfronteerd met enorme problemen bij gebrek aan afzetmarkten voor hun productie en vooral door de conflicten die het land teisteren. Het gaat zover dat honderden koffieboeren jaarlijks verdrinken in hun pogingen om het Kivumeer over te steken en zo in Rwanda te geraken waar ze hopen kopers te vinden voor hun oogst.

Om hun lot te keren heeft **SOPACDI** zich georganiseerd als coöperatie en koopt ze de oogst op van zowat 3.000 leden. Die verkoopt ze door tegen de beste prijs en ze start er gemeenschappelijke ontwikkelingsprojecten mee op. SOPACDI werd in juli 2011 Fairtrade gecertificeerd door FLO-Cert voor een aanzienlijk deel van haar productie.

Zoals deze voorbeelden van productiecoöperaties bestaan er wereldwijd duizenden die zich dankzij eerlijke handel ontwikkelen, nieuwe leden verwelkomen en bijdragen tot de harmonieuze economische en sociale ontwikkeling van hun regio's.

Femmes de Marrakech

Coöperatie Cotapata (Bolivia)
© Cumbre del Sajama / Cotapata

Coöperatie Gumutindo (Oeganda)
© Trade Aid New Zealand

Coöperatie Sopacdi
(Democratische Republiek Congo)
© Oxfam Wereldwinkels

Een piste voor de toekomst

In de huidige economische crisis dringt het coöperatief systeem zich op als een voorbeeldmodel om productief ondernemerschap te koppelen aan duurzame ontwikkeling. Eerlijke handel en andere soorten certificering vormen krachtige en performante tools om deze initiatieven overal ter wereld te ondersteunen.

Daarom verleent het Trade for Development Centre van BTC, het Belgisch ontwikkelingsagentschap, reeds jarenlang technische en financiële ondersteuning aan de coöperaties die zich hiervoor willen engageren.

Wij wensen dan ook dat 2012 voor deze coöperaties een jaar vol plannen en successen wordt!

Voor meer informatie:

"Eerlijke handel in oorlogsgebieden", 78 pagina's, augustus 2010.

"Vrouwen en eerlijke handel", 62 pagina's, maart 2012.

Projectfiches van Gumutindo, Femmes de Marrakech, Cumbre del Sajama en Sopacdi, gesteund door het TDC.

Deze publicaties van het Trade for Development Centre zijn beschikbaar op www.befair.be, rubriek publicaties